ALEKS
MAJKLIDIS

TIHI PACIJENT

Preveo Vladan Stojanović

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2019.

Naziv originala:
Alex Michaelides
THE SILENT PATIENT

Copyright © Astramare Ltd 2019
First published in Great Britain in 2019 by Orion Books,
an imprint of The Orion Publishing Group Ltd
Translation Copyright © 2019 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-02852-2

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Za moje roditelje

Ali zašto ona ne govori?
Euripid, *Alkestida*

PREDGOVOR

Dnevnik Ališe Berenson

14. jul

Ne znam zašto ovo pišem.

To nije istina. Možda znam, ali ne želim da priznam sebi.

Ne znam ni kako da nazovem ovo što pišem. Bilo bi pomalo pretenciozno reći da je dnevnik. I nemam bogzna šta da kažem. Ana Frank je pisala dnevnik, i Samjuel Pips – a ne neko poput mene. Reč *dnevnik* zvuči previše akademski. Kao da bi trebalo da ga pišem svakodnevno, što ne želim. Neću istrajati u pisanju ako ono postane obaveza.

Možda ću ga ostaviti bez imena. Biće nešto neimenovano, čemu se povremeno vraćam. To mi se više dopada. Kad nešto imenujete, to vas sprečava da sagledate celinu i da pojmite pravu vrednost. Usredsredite se na reč, a ona je samo beznačajna sitnica, uistinu, vrh ledenog brega. Nikad nisam bila naročito vešta s rečima – oduvek sam razmišljala u slikama. Tako sam se i izražavala. Stoga nikad ne bih počela da pišem ovo da nije bilo Gabrijela.

U poslednje vreme osećala sam se depresivno, poljuljalo me je mnogo toga. Mislila sam da to dobro prikrivam, ali on je primetio – naravno da jeste, on sve vidi. Pitao je kako napreduje slikanje – rekla sam da ne mrda s mesta. Nasuo mi je čašu vina. Sedela sam na kuhinjskom stolu dok je pripremao hranu.

Volim da ga gledam dok se kreće po kuhinji. Veličanstven je kuvar – elegantan, poput baletana, organizovan. Ni nalik na mene. Ja samo pravim rusvaj.

„Pričaj mi", rekao je.

„Nemam šta da ti pričam. Misli mi se ponekad zaglave, to je sve. Tad imam osećaj da posrćem kroz blato."

„Zašto ne pišeš o tome? Vodi beleške! Pomoglo bi ti."

„Da, verujem da je tako. Pokušaću."

„Nemoj samo da pričaš o tome, draga. Učini to."

„Hoću."

Uporno me je nagovarao, ali ja ništa nisam preduzimala. Nekoliko dana kasnije poklonio mi je malu beležnicu s debelim belim papirom i koricama od crne kože. Prešla sam prstima preko prve strane, opipala glatki papir, naoštrila olovku i počela da pišem.

I imao je pravo, naravno. Smesta mi je bilo bolje – pisanje mi je omogućilo da danem dušom i otvorilo prostor za izražavanje. Delovalo je na mene kao psihoterapija.

Bilo mi je jasno da je Gabrijel zabrinut zbog mene, iako to nije rekao. I ako ću biti iskrena – a zašto ne bih bila – pristala sam da pišem ovaj dnevnik samo da njega razuverim – da mu dokažem da sam dobro. Ne mogu podneti ni pomisao da brine zbog mene. Ne želim da ga sekiram, da ga unesrećujem i nanosim mu bol. Mnogo ga volim. On je nesumnjivo ljubav mog života. Volim ga toliko mnogo i sveobuhvatno da to osećanje ponekad preti da me sasvim obuzme. Ponekad pomislim…

Ne. Ne želim da pišem o tome.

Ovo će biti veselo prisećanje na ideje i slike koje su me nadahnule na umetničkom planu, na ono što je potaklo stvaralačku stranu moje ličnosti. Pisaću o pozitivnim, srećnim, normalnim mislima.

Na ovim stranicama neće biti mesta za ludilo.

PRVI DEO

Ko god ima očinjeg vida i sluha zna da nijedan smrtnik ne može da čuva tajnu. Lupka vrhovima prstiju ako su mu usne neme; izdajnički znaci cure mu iz svih pora.

Sigmund Frojd, *Uvodna predavanja iz psihoanalize*

1

Ališa Berenson je imala trideset tri godine kad je ubila supruga.

Bili su sedam godina u braku. Bavili su se umetnošću – Ališa je bila slikarka, a Gabrijel poznati modni fotograf. Razvio je prepoznatljiv stil. Snimao je poluizgladnele, polunage žene iz nesvakidašnjih, nimalo laskavih uglova. Cene njegovih fotografija astronomski su porasle posle njegove smrti. Njegove radove smatram prilično plitkim i doteranim. U njima nema nimalo dubokog kvaliteta, tako prisutnog u najboljim Ališinim delima. Nisam veliki poznavalac umetnosti pa ne mogu da prosudim da li će slikarska dela Ališe Berenson položiti ispit vremena. Njen talenat će vazda ostati u senci ozloglašenosti. Zbog toga je teško biti objektivan. Mogli bi me osuditi za pristrasnost. Sve što mogu da ponudim jeste moje mišljenje, ako išta znači. Smatram je genijem. Njene slike, izuzev očigledne tehničke veštine, raspolažu grozomornom moći da privuku pažnju – grabe vas za grlo – i drže u snažnom stisku, kao mengelama.

Gabrijel Berenson ubijen je pre šest godina, u četrdeset četvrtoj. Ubijen je dvadeset petog avgusta – neobično toplog leta. Sećate ga se, tada su zabeležene rekordno visoke temperature. Stradao je u najtoplijem danu te godine.

Rano je ustao poslednjeg dana svog života. Auto ga je pokupio u pet i petnaest ujutru ispred kuće u kojoj je živeo s Ališom, u severozapadnom Londonu, na rubu Hempsted Hita. Odvezao ga je u Šordič na snimanje. Čitavog dana je fotografisao modele na krovovima za *Vog*.

Malo se zna o Ališinom kretanju tog dana. Pripremala je izložbu. Kasnila je s obavezama. Verovatno je ceo dan slikala u letnjikovcu na kraju vrta, koji je nedavno preuredila u atelje. Gabrijelovo snimanje se odužilo. Dovezli su ga kući tek oko jedanaest uveče.

Njihova komšinica, Barbi Helman, pola sata kasnije čula je nekoliko pucnjeva iz vatrenog oružja. Telefonirala je policiji. Patrolna kola su poslata u jedanaest i trideset pet iz policijske stanice na Haverstok Hilu. Stigla su do doma Berensonovih za nešto manje od tri minuta.

Ulazna vrata su bila otvorena. Kuća je bila u mrklom mraku; nijedan prekidač za svetlo nije radio. Policajci su prošli hodnikom i ušli u dnevnu sobu. Osvetlili su je baterijskim lampama. Šarali su svetlosnim snopovima po tami. Ugledali su Ališu pored kamina. Njena bela haljina avetinjski se sijala na svetlosti baterijskih lampi. Činilo se da nije svesna prisustva policije. Bila je nepokretna, hladna – statua od leda – s neobičnim, uplašenim izrazom lica, kao da se suočila s neviđenim užasom.

Na podu je ležala puška. Gabrijel je sedeo nedaleko od nje, u senkama. Bio je nepomičan, vezan za fotelju žicom, obmotanom oko članaka i zglobova. Policajcima se isprva učinilo da je živ. Glava mu je pala na stranu, kao da je ostao bez svesti. Svetlosni snop se zaustavio na njegovom licu, pogođenom nekoliko puta. Privlačne crte zauvek su nestale. Preobrazile su se u osmuđenu, pocrnelu, krvavu gomilu mesa. Zid iza njega bio je poprskan komadima lobanje, mozga, kose – i krvlju.

Krvi je bilo svuda – isprskala je zidove, tekla je u tamnim potočićima po drvenim podnim daskama. Policajci su pretpostavili

da je Gabrijelova. Ali bilo je toliko mnogo. Nešto je zablistalo pod svetlošću baterijske lampe – nož na podu, kraj Ališinih nogu. Novi snop svetlosti detektovao je krv na Ališinoj beloj haljini. Policajac ju je uhvatio za ruke. Podigao ih je ka svetlosti. Na zglobovima su bile duboke posekotine. Sveže rane su obilno krvarile.

Ališa se opirala policajcima koji su pokušavali da joj spasu život. Trojica ljudi jedva su je savladala. Odvezena je u Kraljevsku bolnicu, udaljenu samo nekoliko minuta vožnje. Na putu je kolabirala i izgubila svest. Mnogo je iskrvarila, ali preživela je.

Sledećeg dana ležala je u jednokrevetnoj sobi u bolnici. Policija ju je ispitala u prisustvu advokata. Nije rekla ni reč. Usne su joj bile blede, beskrvne; povremeno bi zadrhtale, ali reči nisu izlazile, nikakav zvuk. Nije odgovarala na pitanja. Nije mogla, a nije ni htela da govori. Čak i kad je optužena za ubistvo supruga. Ćutala je i kad je uhapšena. Odbijala je da prizna ili porekne krivicu.

Ališa nikad nije progovorila.

Banalna bračna tragedija je zbog tog ćutanja prerasla u nešto mnogo značajnije: u misteriju, zagonetku koja je mesecima ispunjavala naslovne strane novina i golicala maštu javnosti.

Ališa nije prekidala ćutanje – ali načinila je jednu obznanu. Naslikala je platno. Započela je rad na njemu kad je puštena iz bolnice, u kućnom pritvoru, čekajući suđenje. Neprestano je slikala, jedva je stizala da jede i spava, po svedočenjima psihijatrijske sestre koja je bdela nad njom po naređenju suda.

U normalnim prilikama, novu sliku bi pripremala nedeljama, pa i mesecima. Napravila bi bezbroj skica, aranžirala bi i rearanžirala kompoziciju, eksperimentisala s bojom i oblicima. Duga bremenitost bila bi praćena teškim porođajem i mučnim potezima četkicom. Sada je drastično promenila stvaralački proces. Završila je sliku nekoliko dana posle muževljevog ubistva.

Njen tako brz povratak u atelje posle Gabrijelove smrti je za većinu ljudi bio dovoljan razlog da je unapred osude. Smatrali su da

je izuzetna energija koju je pokazala znak monstruoznog odsustva kajanja, karakterističnog za hladnokrvne ubice.

To bi moglo biti tačno. No, ne zaboravimo da je Ališa Berenson možda ubica, ali i umetnica. Mislim da ima smisla što se dohvatila četkica i boja da bi izrazila složena osećanja na platnu. Nije ni čudo što joj je slikanje, bar jednom, išlo tako lako; ako tuga može da se nazove lakom.

Slika je bila autoportret. Naslovila ga je u donjem levom uglu platna svetloplavim grčkim slovima.

Jedna reč:

ALKESTIDA.

2

Alkestida je heroina iz grčke mitologije. Njena ljubavna priča je izuzetno tužna. Svesno je žrtvovala život za svog supruga Admeta. Pristala je da umre umesto njega kad niko drugi to nije hteo. Nije bilo jasno kakve veze ima potresni mit o samožrtvovanju s Ališinom situacijom. Pravo značenje aluzije dugo mi je izmicalo. Sve dok jednog dana istina nije izašla na videlo…

Ali previše brzam. Trčim pred rudu. Moram da počnem iz početka i pustim da činjenice govore. Neću ih lakirati, izvitoperavati i lagati. Napredovaću korak po korak, polako i oprezno. No, gde je početak? Trebalo bi da se predstavim, ali možda ne još; naposletku, ja nisam junak ove pripovesti. Ovo je priča Ališe Berenson, stoga moram početi od nje – i od *Alkestide*.

Slika je autoportret: Ališa u kućnom ateljeu, u danima posle ubistva, stoji ispred platna na stalku i drži četkicu. Naga je. Telo joj je prikazano do najsitnijeg nepoštednog detalja: pramenovi duge crvene kose padaju joj po koščatim ramenima. Plave vene su vidljive ispod providne kože. Ima sveže ožiljke na oba zgloba. Drži

četkicu između prstiju. S nje kaplje crvena boja – ili je to krv? Zatečena je u činu slikanja – ali platno je prazno, baš kao i njen izraz. Glava joj je okrenuta preko ramena. Zuri u nas. Usta su otvorena, a usne razdvojene. Neme.

Žan Feliks Marten, upravitelj male galerije u Sohou, koji je zastupao Ališu, doneo je kontroverznu odluku dok je trajalo suđenje, da izloži *Alkestidu*. Mnogo ljudi je to protumačio kao senzacionalistički i jezovit čin. Prvi put u istoriji galerije, ispred njenih vrata bio je dugačak red. Ljudi su dugo čekali da uđu samo zato što je umetnica bila u buvari, optužena za ubistvo supruga.

Stajao sam u redu s ostalim diskutabilnim ljubiteljima umetnosti. Čekao sam pod crvenim neonskim svetlima susednog seks-šopa. Jedan po jedan radoznalac je ulazio u galeriju. I svi su hrlili ka slici, kao usplahirena gomila na vašarištu koja žuri ka kući strave. Konačno sam se našao na čelu reda. Suočio sam se s *Alkestidom*.

Zurio sam u Ališino lice na slici pokušavajući da protumačim poruku u njenim očima, da je shvatim – ali portret mi je prkosio. Uzvraćala mi je pogled. Bila je neprozirna maska – nečitljiva, nerazlučiva. U njenom izrazu nije bilo ni nevinosti ni krivice.

Ostali posetioci čitali su je znatno lakše.

„Čisto zlo", prošaptala je žena iza mene.

„Nego šta je", složio se njen pratilac. „Hladnokrvna kučka."

To je pomalo nepravedno, razmišljao sam – zato što Ališina krivica još nije dokazana. Presuda je odavno doneta. Tabloidi su je od samog početka portretisali kao negativca: fatalnu ženu, crnu udovicu. Monstruma.

Predstavljene činjenice bile su jednostavne: Ališa je pronađena sama pored Gabrijelovog leša; na oružju su bili samo njeni otisci. Nije bilo sumnje da je ubila Gabrijela. *Motiv* ubistva je, s druge strane, ostao misterija.

Mediji su naširoko pisali o ubistvu. Na radiju, u štampi i jutarnjim programima iznošene su raznovrsne teorije. Dovođeni su

stručnjaci koji su objašnjavali, osuđivali, opravdavali Ališina dela. Sigurno je bila žrtva porodičnog nasilja, verovatno je saterana u ćošak pre no što je konačno eksplodirala? Druga teorija je obuhvatala seksualnu igru koja je pošla naopako – muž je pronađen vezan, zar ne? Neki su sumnjali da se odlučila da ubije nadahnuta staromodnom ljubomorom – verovatno zbog druge žene? Ali Gabrijelov rođeni brat na suđenju je opisao žrtvu kao posvećenog supruga, koji je snažno i iskreno voleo svoju ženu. Pa šta je s novcem? Ališa neće mnogo dobiti njegovom smrću. Nasledila je imetak od oca.

Rasprave su trajale unedogled. Mnogo nagađanja, nikakvih odgovora, samo nova pitanja – o Ališinim motivima i apsolutnoj tišini. Zašto odbija da govori? Šta to znači? Da li nešto krije? Da li nekog štiti? Koga, ako je tako? I zašto?

Sećam se da sam u to vreme mislio da dok svi govore, pišu i raspravljaju o Ališi, u središtu te frenetične, bučne aktivnosti postoji praznina – tišina. Zagonetka.

Sudija se neblagonaklono odnosio prema Ališinom upornom odbijanju da progovori. Nevini ljudi, naglasio je sudija Alverston, imaju običaj da glasno – i uporno – iskazuju svoju nevinost. Ališa ne samo da je ćutala već nije pokazivala nikakve vidljive znake kajanja. Nijedanput nije zaplakala u sudnici – što je često isticano u štampi. Lice joj je vazda bilo nepokretno, hladno. Ledeno.

Odbrana nije imala mnogo izbora do da se pozove na neuračunljivost: Ališa je imala debeo zdravstveni karton pun psiholoških problema, koji su je pratili od detinjstva. Sudija je mnoge odbacio kao rekla-kazala – ali na kraju je uvažio stav Lazarusa Diomeda, profesora forenzičke psihijatrije s Imperijalnog koledža i kliničkog direktora Grouva, forenzičke ustanove visokog stepena bezbednosti u severnom Londonu. Profesor Diomed je tvrdio da je Ališino odbijanje da govori odraz duboke psihološke traume – i da joj se mora presuditi u skladu s tim.

To je bio prilično zaobilazan način da se kaže nešto što psihijatri ne vole nedvosmisleno da tvrde:

Diomed je smatrao da je Ališa luda.

Njegovo objašnjenje je jedino imalo smisla: zašto bi vezala voljenog čoveka za fotelju i ustrelila ga s više metaka u lice, iz blizine? I zašto posle toga nije pokazala nikakvo kajanje, ponudila nikakvo objašnjenje niti progovorila? Sigurno je luda.

Nema sumnje.

Sudija Alverston je na kraju prihvatio pozivanje odbrane na neuračunljivost i posavetovao porotu da sledi njegov primer. Ališa je nakon toga primljena u Grouv. Stavljena je pod nadzor pomenutog profesora Diomeda, čije je svedočenje toliko uticalo na sudiju.

Ako je posredi bila obmana, gluma, pokušaj da se pred porotom predstavi kao neuračunljiva, Ališa je u potpunosti uspela. Pošteđena je dugogodišnje robije – za nekoliko godina mogla bi se naći na slobodi ako bude potpuno izlečena. Znači li to da je vreme da počne da se pretvara da joj je bolje? Da promrsi pokoju reč, a zatim još nekoliko; da polako počne da pokazuje najblaže znake kajanja? Ali ne. Prolazile su nedelje, meseci i godine – Ališa nije progovarala.

Jednostavno je ćutala.

Razočarani mediji su, u odsustvu novih otkrovenja, konačno prestali da se interesuju za Ališu Berenson. Pridružila se povorci nakratko čuvenih ubica, čija lica pamtimo, a imena zaboravljamo.

Moram da kažem da se to ne odnosi na sve nas. Neki ljudi – među kojima sam i ja – i dalje su bili fascinirani mitom Ališe Berenson i njenim upornim ćutanjem. Kao psihoanalitičaru bilo mi je jasno da je pretrpela ozbiljnu traumu posle Gabrijelove smrti i da je njeno ćutanje manifestacija te traume. Trznula se i stala, kao pokvaren automobil, nesposobna da se izbori s onim što je učinila. Hteo sam da je pokrenem – da joj pomognem da ispriča svoju priču, da se isceli i ozdravi. Hteo sam da je popravim.

Ne želim da zvučim kao hvalisavac, ali osećao sam da sam jedini kvalifikovan da pomognem Ališi Berenson. Ja sam forenzički psihoanalitičar. Navikao sam da radim s najoštećenijim, najranjivijim pripadnicima društva. I nešto u Ališinoj priči lično me je pogodilo – od samog početka osećao sam snažnu empatiju prema njoj.

Nažalost, u to doba još sam radio u Brodmuru. Shodno tome, lečenje Ališe bilo je – trebalo je biti – samo zaludna fantazija. Tako bi i bilo da sudbina nije iznenada umešala prste.

U Grouvu, gotovo šest godina po Ališinom dolasku u ustanovu, radno mesto forenzičkog psihoanalitičara bilo je upražnjeno. Znao sam da nemam izbora kad sam pročitao oglas. Sledio sam instinkt – prijavio sam se za posao.

3

Zovem se Teo Fejber. Imam četrdeset dve godine. Postao sam psihoterapeut zato što sam bio sjeban. Baš tako – ali nisam rekao to na intervjuu za posao kad su mi postavili to pitanje.

„Šta mislite, šta vas je privuklo psihoanalizi?“, pitala je Indira Šarma. Posmatrala me je preko okvira naočara s debelim staklima.

Radila je kao psihoanalitičar-konsultant u Grouvu. Bila je pri kraju šeste decenije života. Imala je oblo privlačno lice i dugu kao gar crnu kosu prošaranu sedinama. Počastila me je slabašnim osmehom – kao da hoće da mi poruči da je to lako pitanje, zagrevanje za ozbiljnija koja slede.

Oklevao sam. Osećao sam poglede drugih članova komisije na sebi. Nisam zaboravio da ih gledam u oči dok sam birao između uvežbanih odgovora, saosećajne priče o pomaganju u ustanovi za zbrinjavanje u tinejdžerskim danima; iskustvu koje je u meni probudilo zanimanje za psihologiju i upravilo me na postdiplomske studije iz oblasti psihoanalize i tako dalje.

„Želim da pomažem ljudima", rekao sam slegnuvši ramenima. „Toliko o tome."

Samo što je ta priča bila obično sranje.

Naravno da sam hteo da pomažem ljudima. Ali to nije bio primarni cilj – pogotovo u trenutku otpočinjanja obuke. Istinska motivacija je bila u potpunosti sebična. Hteo sam da pomognem sebi. Verujem da bi se to moglo reći za većinu ljudi koji se bave mentalnim zdravljem. Ova profesija nas je privukla zato što smo oštećeni – učimo psihologiju da bismo iscelili sebe. Drugo je pitanje da li smo spremni da priznamo to.

Naše najranije godine u ljudskom obličju prebivaju u zemlji pre sećanja. Želimo da razmišljamo o sebi kao o nekome ko iz te praiskonske magle izranja s potpuno oblikovanim karakterom, kao što se Afrodita rađa savršena iz morske pene. Ali zahvaljujući sve obimnijim istraživanjima o razvoju mozga, znamo da to nije slučaj. Rođeni smo s poluoblikovanim mozgom – sličniji blatnjavom komadu gline nego božanskom stvorenju s Olimpa. Psihoanalitičar Donald Vinikot veli: „Beba ne postoji." Do razvoja naših ličnosti ne dolazi u izolaciji, već u odnosu s drugima – oblikovani smo i dovršeni nevidljivim, nezapamćenim silama; prvenstveno roditeljima.

Ovo je zastrašujuće, a razlozi su očigledni – ko zna kakva poniženja, kakve muke i zlostavljanja smo istrpeli u toj zemlji pre sećanja? Naš karakter je obrazovan bez našeg znanja. Ja sam, na primer, odrastao i postao nervozna, uplašena i zabrinuta osoba. Ta anksioznost kao da je prethodila mom postojanju i egzistirala nezavisno od mene. Imam dobrih razloga da verujem da je potekla iz mog odnosa prema ocu, u čijem se društvu nikad nisam osećao sigurno.

Svaka situacija, ma kako bezazlena, zbog očevih nepredvidivih i nasumičnih napada besa nalikovala je na potencijalno minsko polje. Svaka, makar i ovlašna primedba ili glas neslaganja mogao je da pokrene njegov bes i izazove niz eksplozija, od kojih nije

bilo spasa. Kuća se tresla dok me je urlajući gonio uz stepenice do moje sobe. Zaronio bih pod krevet. Kliznuo bih ispod njega. Pribio bih se uza zid. Udisao bih prašnjavi vazduh i molio se da me cigle progutaju i da nestanem. Ali on bi me ščepao i izvukao ispod kreveta da bih se suočio sa sudbinom. Skinuo bi kaiš. Zviznuo bi kroz vazduh pre no što bi udario; svaki udarac me je obarao postrance paleći mi meso. Šibanje bi prestalo naglo, kao što je počelo. Bacio bi me na pod. Skupio bih se u zgužvanu gomilu, sličnu krpenoj lutki odbačenoj rukom gnevnog detenceta.

Nisam znao šta sam učinio da bih izazvao taj bes, niti da li sam ga zaslužívao. Pitao sam majku zašto je otac uvek tako ljut na mene – ona bi samo očajnički slegnula ramenima i rekla: „Otkud ja znam? Tvoj otac je potpuno lud."

Nije se šalila kad je rekla da je lud. Kad bi se moj otac sreo s nekim današnjim psihijatrom, verujem da bi dobio dijagnozu poremećaja ličnosti – bolesti koju nikada nije lečio. U takvim uslovima, mojim detinjstvom i adolescencijom gospodarili su histerija i fizičko nasilje; pretnje, suze i razbijeno staklo.

Naravno, bilo je i srećnih trenutaka; obično kad otac nije bio kod kuće. Sećam se kad je jedne zime bio mesec dana na poslovnom putovanju po Americi. Majka i ja smo trideset dana vladali kućom i vrtom, pošteđeni njegovog budnog oka. Tog decembra u Londonu je padao obilan sneg. Čitav vrt je bio pokriven debelim, krtim, belim pokrivačem. Mama i ja smo napravili Sneška. Oblikovali smo ga, nesvesno ili ne, tako da predstavlja našeg odsutnog gospodara: nazvao sam ga „Tata". I odista, veoma je ličio na njega, s velikim trbuhom, dva crna kamena umesto očiju i dve krive grane namesto strogih obrva. Upotpunili smo iluziju darujući ga očevim rukavicama, šeširom i kišobranom. Kikotali smo se kao nevaljala deca dok smo ga zasipali grudvama.

Te noći bili smo na udaru velike snežne oluje. Majka je legla. Ja sam se pretvarao da spavam. Iskrao sam se u vrt i stajao na gustom